

Möminin daima ilahi müşahidə altında olduğunu idrak etməsi və bu halın qəlbə sabitləşməsi mənasına gələn ehsan duyğusu eyni zamanda hər hansı bir iş və davranışın ən mükəmməl ölçülər daxilində ifa edilməsidir.

1999-cu ilin 16 iyulunda ilahi rəhmətə uğurladığımız Musa Əfəndi –quddisə sirruh-həzrətlərinin həyat tərzi və üslubu, bəşəri münasibətləri və davranışları baxımından da bir-birindən müstəsna bir nəzakət, zəriflik və lətafət misallarıyla dolu idi. Yəni onun həyatı xülasə olaraq “ehsan” üzrə idi.

O dərəcədə idi ki, hətta zarafat edərkən də Allahın müşahidəsi altında olduğunu əsla unutmazdı və bu idrakını zədələməməyə çalışırdı. Onun bu gözəl rəftarı hər zaman ətrafındakılara ehsan duyğusunu xatırladardı.

O böyük şəxs “imandan ehsana” doğru olan üslub və möhtəvanı bütün əməllərində və sözlərində kamil surətdə reallaşdırmaq əzmində idi. Onun mütəvazi həyatı bu davranış zərifət və mükəmməliyinin zəmanəmizdəki ən kamil nümunələrindən biri idi. O, söz və davranışları ilə daim işıq saçan və istilik verən bir günəş kimi ətrafına bu təlqinin feyz və bərəkətini yayırdı.

Yaxından və ya uzaqdan onunla az-çox münasibəti olan hər kəsə müstəsna bir feyz qaynağı olan o Haqq dostunun kainatdakı ilahi nizamın gərəyi olan ahəngin pozulmasından könlü bizar olardı. Görə bildiyi nöqsan və əskikliyi aradan qaldırmaq xüsusunda dərin bir diqqət və həssaslıqla hərəkət edərdi. Məsələn, divardakı bir lövhənin əyri dayanmasından və ya bir səccadənin təsadüfi sərilməsindən belə narahat olardı. Ya onu kiməsə düzəltdirər və ya şəxsən öz əlləriylə düzəldərdi. Bir məclisdə və ya söhbətdə otağının intizamsız olması, gələnlərin necəgəldi oturması və ya qapının ağzında yığışmaları onun diqqətindən uzaq qalmaz, zövqi-səlimini narahat edərdi.

Haqq dostlarının davranışdakı mükəmməllik və zərifliyini bu ayeyi-kərimələr necə də gözəl izah edir:

“Rəhmanın (Əsl) bəndələri o kəslərdir ki, onlar yer üzündə təkliklə (tək vəzökarlıqla) gəzər, cahillərə onlara söz atdıqları (xoşlarına gələn) yəni bir söz dedikləri zaman (onları

incitmə mək üçün) salam deyirlər. Onlar gecəni Rəbbi üçün səcdə və qiyam (namaz) içində keçirirlər". (əl-Furqan, 63-64)

Bu ayeyi-kərimələr və bunların ardından gələn digər ayələrdə Haqq-Təala əməlisaleh möminlərin xüsusiyyətlərini səkkiz sifətlə xülasə edir:

1. Yer üzündə yerişləri və hərəkət tərzləri mülayimdir; təkəbbür və lovğalıqdan uzaq, təvazö və təmkin içindədir. Ətraflarındakılara qarşı mərhəmətli və dözümlü biri olaraq güvən və hüzur verərlər. (Bax. əl-Furqan, 63)

2. Gecələri ibadətlə əhya edərlər. Yatıb-qalxmaları daima Allah üçün olar. (Bax. əl-Furqan, 64)

3. Belə dua edərlər: "Ey Rəbbimiz! Cəhənnəm əzabını bizdən sovuşdur. Şübhesiz ki, onun əzabı həmişəlikdir!". (Bax. əl-Furqan, 65)

4. Xərclədikləri zaman nə israf, nə də xəsislik edərlər; ikisi arasında orta bir yol tutarlar. (Bax. əl-Furqan, 67)

5. Allahdan başqa bir ilaha yalvarmazlar. Allahın haram etdiyi cana haqsız yerə qıymazlar və zina etməzlər. (Bax. əl-Furqan, 68)

6. Yalan yerə şahidlik etməzlər; gərəksiz bir şeylə qarşılaşdıqda təmkinlə (oradan) keçib güdərlər. (Bax. əl-Furqan, 72)

7. Özlərinə Rəblərinin ayələri xatırladıldığı vaxt, kor və kar, yəni duyğusuz və hissiyatsız davranmazlar. (Bax. əl-Furqan, 73)

8. Allaha: “Ey Rəbbimiz, bizə zövcələrimizdən və uşaqlarımızdan (sənə itaət eməklə bizi sevindirib) gözümlərin işığı (bəbəyi) olacaq övladlar ehsan buyur və bizi müttəqilərə imam (rəhbər) et!” deyərək, ailə üzvlərinin və nəsillərinin dünya və axirətdə üz ağardacaq bir iman, irfan və əxlaq içində olmasını, bu yolda yetişmələrini tələb edirlər. Özləri üçün arzuları da təqvada ən öndə olmaqdan ibarətdir. (Bax. əl-Furqan, 74)

Allah-Təala bu cür saleh insanların mükafatını belə xəbər verir:

“Məhz belələri sən bir etdiklərinə görə cənnətə gətirib (Cənnətdəki yüksək məqamlardan biri) ilə mükafatlandırılacaq, orada (mələklər tərəfindən) ehtiramla, salamlarla qarşılanacaqlar.” (əl-Furqan, 75)

Qəlb bəşəri və təsəvvüfi təmirinlərlə yanaşı Allahın lütf və kərəmiylə təsfiyə edilə-edilə, yolun sonunda elə bir hala çatır ki, sahibini surət olaraq insan saxamaqla birlikdə sirətən sanki mələk dərəcəsinə yüksəldər. Bu halda olanlardan bəziləri fəzadakı sonsuz ulduzlardan hər hansı biri kimi öz ələmlərində və ətrafa qarşı tam bir məhviyyət (gizlilik) içində yaşayırlar. Belələri tanıma bilməz. Necə ki, hədisi-qüdsi olduğu rəvayət edilən bir hədisdə:

“Vəlilərim qübbələrimin altındadır; onları Məndən başqa heç kim tanıya bilməz”. (Əbdürrəhman Cami, Nəfəxatul-Üns, s. 45) bəyanı da bu zümərə haqqındadır.

Haqq dostlarının bəziləri isə öhdələrinə verilmiş irşad vəzifələri səbəbiylə -müəyyən ölçüdə- tanınar və öz zamanlarından gələcəyə doğru bir hidayət məşəli olaraq, bəşəri həyatda xidmətlərini davam etdirmək üçün davamlılıq sirindən nəsib alırlar. Hadisələrin pərdə arxasında olan sirr, hikmət və ilahi muradı qavrayırlar. Bundan ötrü hikmətə vaqif olmanın hüsur və sükunəti ilə yaşayırlar. Onlar təlaş və narahatlıq kimi bir çox bəşəri zəiflikdən qorunmuşlar.

Onlar üçün artıq “əbəs” yoxdur. “Yaradılmışı xoş gör Yaradandan ötrü” düsturuyla başlayan mənəvi tərəqqidə hikmətə etibar ilə ələmin tamamını ibrət, məhəbbət və heyrət hissləriylə seyrə başlayırlar.

Bütün bu ülvü hal və sifətləri ömrünün sonuna qədər həyatında seyr etdiyimiz Musa

Əfəndinin davranışlarındakı nəzakət və zərafət mükəmməliyinin bir təzahürü də gündəlik həyatın axışı içində Rəbbimizin hər məxluquna mərhəmət və məhəbbətlə nəzər etməsi idi. Onun mərhəməti o dərəcədə idi ki, ətrafındakı pişikləri, hətta bağçası üzərindən uçan göyərçinləri, ehsan və lütləri ilə bu geniş mərhəmətindən nəsibləndirərdi.

Mərhum Allah dostunun ruhuna bir Fatihə...